

به نام خدا

اختلالات یادگیری و راه های بهبود تمرکز و توجه در دانش آموزان اتیسمی

مولفان :

زینب خدادادی نیا

آیدا خدادادی نیا

زهرا بختیاری

فاطمه نریمانی زمان آبادی

سید مجتبی نریمانی زمان آبادی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : خدادادی نیا، زینب، ۱۳۶۹
عنوان و نام پدیدآور: اختلالات یادگیری و راه های بهبود تمرکز و توجه در دانش آموزان اتیسمی /
مولفان زینب خدادادی نیا، آیدا خدادادی نیا، زهرا بختیاری، فاطمه نریمانی زمان آبادی، سید مجتبی
نریمانی زمان آبادی.
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری : ۱۱۹ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۵۳۲-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
موضوع : کودکان اتیسم - اختلالات یادگیری - راه های بهبود تمرکز و توجه
شناسه افزوده : خدادادی نیا، آیدا، ۱۳۷۹
شناسه افزوده : بختیاری، زهرا، ۱۳۷۶
شناسه افزوده : نریمانی زمان آبادی، فاطمه، ۱۳۷۱
شناسه افزوده : نریمانی زمان آبادی، سید مجتبی، ۱۳۶۶
رده بندی کنگره : TP۹۹۲
رده بندی دیویی : ۵۵/۶۷۷
شماره کتابشناسی ملی : ۹۹۷۶۵۹۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : اختلالات یادگیری و راه های بهبود تمرکز و توجه در دانش آموزان اتیسمی
مولفان : زینب خدادادی نیا - آیدا خدادادی نیا - زهرا بختیاری
فاطمه نریمانی زمان آبادی - سید مجتبی نریمانی زمان آبادی
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۴
چاپ : زیرجد
قیمت : ۱۱۹۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۵۳۲-۸
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران
Chaponashr.ir

فهرست

- مقدمه: ۹
- بخش اول: شناخت اتیسم و ناتوانی های ذهنی** ۱۱
- فصل یکم: تعریف اتیسم و طیف اتیسم** ۱۱
- منشور تنوع در طیف اتیسم: نگاهی به تفاوت های ظریف ۱۱
- پازل پیچیده ظهور اتیسم: بررسی سنین مختلف بروز علائم ۱۲
- نقش متقابل ژنتیک و محیط در پازل اتیسم: ۱۳
- نقش متغیر در طیف اتیسم: تفاوت های میان اتیسم کلاسیک و دیگر اختلالات ۱۴
- منشور اتیسم: رهیافت های روان شناختی و اجتماعی در مواجهه با ناتوانی ۱۵
- فصل دوم: انواع ناتوانی های ذهنی همراه با اتیسم** ۱۷
- نقش ارزیابی چندوجهی در تشخیص ناتوانی های ذهنی کودکان مبتلا به اتیسم ۱۷
- پیوند پیچیده ناتوانی ذهنی و طیف اتیسم: نقش تنوع اتیسم در تفاوت های عملکرد ۱۸
- بررسی جامع ناتوانی ذهنی در کودکان اتیسم با توجه به توانمندی های پنهان ۱۸
- نقش محیط در شکل گیری ناتوانی های ذهنی کودکان اتیسم ۱۹
- پیچیدگی های محیطی در ناتوانی ذهنی کودکان طیف اتیسم ۲۱
- فصل سوم: ویژگی های رفتاری و شناختی در کودکان مبتلا به اتیسم** ۲۳
- دریچه ای به سوی پیچیدگی های زبان در کودکان طیف اتیسم و ناتوانی ذهنی ۲۳
- نقش رفتارهای تکراری در فهم زبان کودکان طیف اتیسم و ناتوانی ذهنی ۲۴
- بازتاب رفتارهای تکراری در سازگاری کودک با محیط و روال روزانه ۲۵
- نقش "افتراق احساسی" در سازگاری کودکان اتیسم با ناتوانی ذهنی ۲۶
- نقایص شناختی و تمرکز در کودکان اتیسم با ناتوانی ذهنی: به سوی درک عمیق تر ۲۷
- فصل چهارم: عوامل موثر در بروز اتیسم و ناتوانی های ذهنی** ۲۹
- نقش پنهان محیط در ظهور اختلالات اتیسم و ناتوانی های ذهنی ۲۹
- تأثیر سبک زندگی مادر باردار بر احتمال بروز اختلالات طیف اتیسم و ناتوانی های ذهنی:
- نقش پنهان تعاملات ۳۰
- نقش پنهان همپوشانی ها: ارتباط اختلالات عصبی و اتیسم ۳۱

دریچه‌ای نو به سوی پیشگیری: تشخیص زودهنگام اטיسم و ناتوانی‌های ذهنی ۳۲
نقش آگاهی از عوامل موثر در بهبود کیفیت زندگی کودکان مبتلا به اטיسم و ناتوانی‌های
ذهنی ۳۳

فصل پنجم: تشخیص و ارزیابی کودکان مبتلا به اטיسم و ناتوانی‌های ذهنی ۳۵

کشفِ پازلِ پیچیده: بهینه‌سازی بهره‌گیری از ملاک‌های تشخیصی ناتوانی ذهنی در کودکان
طیف اטיسم ۳۵

نگاه عمیق‌تر به پویایی ارزیابی ناتوانی ذهنی در کودکان اטיسم ۳۶

نقش آفرینی ابزارهای ارزیابی دقیق در تشخیص ناتوانی ذهنی کودکان اטיسم ۳۷

تشخیص منصفانه و عادلانه ناتوانی‌های ذهنی در کودکان اטיسم: نگاهی فراتر از آزمون‌ها ۳۸

نقش تایید و تکمیل در تشخیص دقیق ناتوانی‌های ذهنی در کودکان اטיسم ۳۹

فصل ششم: راهکارهای کمک به درک بهتر اטיسم و ناتوانی‌های ذهنی در کودکان ۴۱

راهبردهای بهره‌گیری از منابع آموزشی برای فهم عمیق اטיسم و ناتوانی‌های ذهنی ۴۱
نقش شبکه حمایتی در یافتن راه‌های موثر برای خانواده‌های کودکان دارای اטיسم و
ناتوانی‌های ذهنی ۴۲

نوآوری در کاهش فشار روانی خانواده‌های کودکان اטיسم و دارای ناتوانی‌های ذهنی ۴۴

نقش آفرینی تجربیات مشترک: بهره‌گیری از خرد جمعی خانواده‌ها ۴۵

بخش دوم: چالش‌های خانواده‌های کودکان اטיسم ۴۷

فصل هفتم: چالش‌های ارتباطی در خانواده‌های دارای فرزند اטיسم ۴۷

راه‌های ارتقای ارتباط در خانواده‌های دارای فرزند اטיسم: یک رویکرد چند وجهی ۴۷

نقش متغیرهای تشدید و تضعیف ارتباط در خانواده‌های دارای فرزند اטיسم ۴۸

راهکارهای مؤثر برای برآوردن نیازهای عاطفی و ارتباطی کودک اטיسم در خانواده ۴۹

نقش منابع آموزشی و حمایتی در ارتقای ارتباطات خانوادگی کودکان اטיسم ۵۰

پیشگیری از تنش و درگیری خانوادگی در مواجهه با چالش‌های ارتباطی کودکان اטיسم ۵۱

فصل هشتم: چالش‌های رفتاری و عاطفی کودکان اטיسم و تأثیر بر خانواده ۵۳

نگاهی عمیق‌تر به درک نیازهای عاطفی کودک اטיسم ۵۳

نقش شبکه‌های حمایتی در مواجهه با چالش‌های کودکان اטיسم ۵۴

کاهش تنش و فشار روانی در خانواده‌های دارای کودک اטיسم: رویکردی جامع ۵۵

نقش مداخلات در ارتقای سلامت عاطفی و رفتاری کودکان اטיسم با ناتوانی ذهنی ۵۷

فصل نهم: چالش های تحصیلی و آموزشی خانواده های کودکان اتیسم..... ۵۹

نقش مدارس در بسترسازی آموزشی کودکان اتیسم با ناتوانی ذهنی ۵۹

همکاری مؤثر خانواده ها با مدارس: رمز موفقیت در آموزش دانش آموزان اتیسم با ناتوانی
ذهنی ۶۰

نقش آفرینی هم افزایی در مدیریت استرس خانواده های دانش آموزان اتیسم ۶۱

نقش برنامه ریزی تحصیلی جامع در موفقیت دانش آموزان اتیسم ۶۲

طراحی برنامه های آموزشی انعطاف پذیر و فردی برای دانش آموزان اتیسم: رویکردی مبتنی
بر تعامل و ارزیابی ۶۳

فصل دهم: چالش های اجتماعی و فرهنگی خانواده های کودکان اتیسم..... ۶۵

راهبردهای حمایتی خانواده های کودکان اتیسم در مواجهه با چالش های اجتماعی ۶۵

نقش آفرینی اقتصادی خانواده های کودکان اتیسم: راهی به سوی استقلال ۶۶

نقش آفرینی اجتماعی و آموزشی کودکان اتیسم: ایجاد پل های ارتباطی ۶۷

نقش آفرینی اجتماعی و آموزشی کودکان اتیسم: طراحی چشم انداز تعاملات ۶۸

کاهش تنش های فرهنگی و اجتماعی در مواجهه با کودکان اتیسم: یک رویکرد همدلانه. ۶۹

فصل یازدهم: چالش های اقتصادی و معیشتی خانواده های کودکان اتیسم..... ۷۱

راه های کاهش بار اقتصادی خانواده های کودکان اتیسم: فراتر از صرف کمک های مالی ... ۷۱

نگاهی ژرف به نیازهای پنهان خانواده های کودکان اتیسم در نظام حمایتی ۷۲

فرصت های شغلی نوین: نگرشی نوین به توانمندی های والدین کودکان اتیسم ۷۳

نهادینه کردن مدیریت مالی خردمندان در خانواده های دارای کودک اتیسم: نقش آموزش و
آگاهی رسانی ۷۴

نقشه راهی برای دسترسی به منابع مالی خانواده های دارای کودک اتیسم ۷۵

فصل دوازدهم: ارائه راهکارهای سازگار با نیازهای خانواده های دارای فرزند اتیسم

..... ۷۷

دریافتن دریچه های امید در طوفان ناتوانی ذهنی: راهبردهایی برای دسترسی به منابع
حمایتی ۷۷

نقش آموزش در ارتقای مهارت های ارتباطی و اجتماعی والدین کودکان طیف اتیسم ۷۸

گسترش درک خانواده ها از اختلال طیف اتیسم: فراتر از آموزش سطحی ۷۹

نقش آفرینی خانواده در معماری زندگی فرزند اتیسم ۸۰

نقش گروه های حمایتی در ارتقاء کیفیت زندگی خانواده های دارای فرزند اتیسم	۸۱
بخش سوم :حمایت و راهکارهای مداخله ای	۸۳
فصل سیزدهم :روش های مداخله ای در پیشرفت مهارت های ارتباطی در کودکان اتیسم	۸۳
هم افزایی تخصصی برای ارتقای کیفیت مداخلات کودکان اتیسم	۸۳
تحریک مشارکت فعال و پایدار والدین: کلید موفقیت در مداخلات کودکان اتیسم	۸۴
نقش آفرینی همدلانه در مواجهه با چالش های رفتاری کودکان اتیسم و ناتوانی ذهنی	۸۵
نقشه راهی برای سنجش پیشرفت در مهارت های ارتباطی کودکان اتیسمی	۸۷
فصل چهاردهم :روش های مداخله ای برای تقویت مهارت های اجتماعی کودکان اتیسم	۸۹
نقش آفرینی در شناسایی و پاسخگویی به نیازهای خاص کودکان اتیسم در تعاملات اجتماعی	۸۹
نقش آموزش و مداخلات هدفمند در ارتقای تعاملات اجتماعی کودکان اتیسم	۹۰
نقش بازی های گروهی در توسعه تعاملات اجتماعی کودکان اتیسم	۹۱
نقش آفرینی تعاملی در تقویت همکاری و اشتراک گذاری	۹۲
نقش والدین در پرورش مهارت های اجتماعی کودکان اتیسم: ساختن بستر حمایتی	۹۳
فصل پانزدهم :روش های مداخله ای در تقویت مهارت های تحصیلی کودکان اتیسم	۹۵
نقش بازی در بیداری ریاضیات در کودکان اتیسم	۹۵
نقش محیط و رویکرد آموزشی در بهبود تمرکز کودکان اتیسم	۹۶
راهبردهای ارتقای حافظه و یادآوری در کودکان اتیسم: یک رویکرد جامع و شخصی سازی شده	۹۷
نقشه برداری رفتاری: یک رویکرد جامع برای کودکان اتیسم در محیط آموزشی	۹۸
پیوندهای حمایتی: بنا نهادن پلی میان خانواده، مربیان و متخصصان	۹۹
فصل شانزدهم :نقش خانواده در برنامه ریزی و پیگیری مداخلات درمانی	۱۰۱
نقش منسجم سبک زندگی خانواده در مسیر درمان کودک اتیسمی	۱۰۱
نقش ارتباطات مؤثر در مسیر موفقیت درمان کودک اتیسمی	۱۰۲
نقش خانواده در پویایی درمان کودکان اتیسم با ناتوانی ذهنی	۱۰۳

اهمیت شنیده شدن صدای خانواده در درمان کودکان اتیسم با ناتوانی ذهنی..... ۱۰۴

نقش آفرینی خانواده در رزمایش درمانی کودکان اتیسمی با ناتوانی ذهنی..... ۱۰۵

فصل هفدهم: شبکه های حمایتی و منابع موجود برای خانواده های کودکان اتیسم

..... ۱۰۷

نقش شبکه های حمایتی در تسهیل زندگی خانواده های کودکان مبتلا به اوتیسم و

..... ناتوانی های ذهنی ۱۰۷

نقش ارتباطات مؤثر در ارتقای کیفیت زندگی خانواده های دارای کودک مبتلا به اوتیسم و

..... ناتوانی های ذهنی ۱۰۸

پیوند همیاری در سایه ناتوانی: راهکارهایی برای حمایت اقتصادی خانواده های دارای فرزند

..... مبتلا به اوتیسم و ناتوانی ذهنی ۱۰۹

دریچه ای به سوی آگاهی: نهادینه کردن آگاهی اجتماعی در مواجهه با چالش های

..... خانواده های کودکان اتیسم ۱۱۰

نقش ارزیابی و بهبود کیفیت در شبکه های حمایتی کودکان اتیسم و دارای ناتوانی ذهنی

..... ۱۱۱

فصل هجدهم: پیشگیری از مشکلات و استرس در خانواده های دارای فرزند اتیسم

..... ۱۱۳

پایه های استوار تحمل: پیشگیری از گسست های ارتباطی و عاطفی در خانواده های اتیسم

..... ۱۱۳

..... نگاهی نو به مدیریت تنش ها و اختلافات در خانواده های اتیسم ۱۱۴

کاهش بار سنگین گناه و سرزنش در خانواده های اتیسم: رویکردی مبتنی بر درک و همدلی

..... ۱۱۵

..... نقش شبکه های حمایتی در کاهش فشار روانی خانواده های اتیسم ۱۱۶

..... ابر ابرهای گناه و سرزنش: تقویت مهارت های مقابله ای در خانواده های اتیسم ۱۱۷

..... منابع ۱۱۹

مقدمه:

همه‌ی ما در زندگی‌مان با چالش‌ها و ناملایماتی روبه‌رو می‌شویم. برای والدین کودکانی با ناتوانی‌های ذهنی، این چالش‌ها گاهی اوقات به شکل‌های بسیار پیچیده و دشوار ظاهر می‌شوند. به خصوص اگر کودک، علاوه بر ناتوانی ذهنی، دارای طیف اتیسم نیز باشد، مسائل و دغدغه‌های بیشتری برای خانواده‌ها ایجاد می‌شود. این کتاب تلاش می‌کند تا به خانواده‌هایی که با این شرایط دست‌وپنجه نرم می‌کنند، نگاهی عمیق و در عین حال عملی و کاربردی ارائه دهد. در این کتاب به دنبال آن هستیم که به شما، والدین گرامی، راهنمایی‌های کاربردی و عملی ارائه دهیم تا بتوانید با درک بهتر شرایط کودکتان، راه‌های مؤثرتری برای حمایت و هدایت او پیدا کنید. درک پیچیدگی‌های ناتوانی ذهنی و طیف اتیسم، مهم‌ترین قدم برای ایجاد یک محیط حمایتی و مناسب برای کودک است. مهم است که درک کنید که هر کودک منحصر به فرد است و راه‌های یادگیری و رشد او متفاوت از دیگران است. ما در این کتاب به بررسی مختلف جنبه‌های این ناتوانی‌ها خواهیم پرداخت، از جمله: نحوه‌ی تشخیص و ارزیابی این ناتوانی‌ها، روش‌های مختلف آموزش و پرورش، اهمیت درمان‌های توانبخشی، مدیریت رفتارهای چالش‌برانگیز، و مهم‌تر از همه، نحوه‌ی مدیریت و حمایت از خودتان، به عنوان والدین. هدف ما این است که با ارائه اطلاعاتی جامع و قابل فهم، شما را در مسیری قرار دهیم تا با اعتماد به نفس بیشتری با چالش‌های پیش‌رو مواجه شوید و از لحاظ روانی و عاطفی خودتان را تقویت کنید. با امید به اینکه این کتاب بتواند منبعی مفید و راهگشا برای شما باشد. به شما یادآوری می‌کنیم که تنها نیستید و خانواده‌های دیگری نیز با مسائل مشابه دست‌وپنجه نرم می‌کنند.

بخش اول:

شناخت اتیسم و ناتوانی های ذهنی

فصل یکم:

تعریف اتیسم و طیف اتیسم

منشور تنوع در طیف اتیسم: نگاهی به تفاوت های ظریف

اتیسم، یا اختلال طیف اتیسم، به جای یک اختلال واحد، طیف گسترده‌ای از اختلالات رشدی را در بر می‌گیرد. این تنوع در شدت علائم، روش بروز و توانمندی‌های هر فرد مبتلا، تشخیص را پیچیده و نیازمند شناخت عمیق‌تر می‌سازد. تشخیص تفاوت‌های ظریف در میان این انواع متنوع، همینطور که از متن قبل نیز مشخص است، نیازمند دقت و مهارت تخصصی بالایی است.

تفاوت‌های موجود در طیف اتیسم، در سه حوزه اصلی تعاملات اجتماعی، ارتباطات، و الگوهای رفتاری تکراری و محدود قابل بررسی هستند. شدت علائم در هر حوزه می‌تواند بسیار متفاوت باشد. برخی از افراد مبتلا به اتیسم، در برقراری تعاملات اجتماعی بسیار ضعیف هستند و از ارتباطات چشمی و تماس‌های فیزیکی اجتناب می‌کنند، در حالی که برخی دیگر می‌توانند در برخی شرایط اجتماعی، با توجه به محیط و موقعیت، تعامل برقرار کنند.

در حوزه ارتباطات، برخی از افراد به طور کامل یا جزئی از زبان کلامی استفاده می‌کنند، در حالی که برخی دیگر به طور کامل در این زمینه دچار اختلال هستند. همچنین تفاوت‌های بسیاری در فهم و بیان زبان غیر کلامی وجود دارد. برخی از افراد، علیرغم ناتوانی در بیان کلامی، می‌توانند از طریق زبان بدن و اشارات، ارتباط برقرار کنند، در حالی که برخی دیگر در درک و استفاده از این زبان‌ها نیز دچار چالش هستند.

علاوه بر این، نوع و شدت الگوهای رفتاری تکراری و محدود نیز در افراد مختلف تفاوت دارد. برخی از کودکان ممکن است علاقه شدیدی به اشیاء خاص یا انجام حرکات تکراری داشته باشند، در حالی که برخی دیگر ممکن است در برابر تغییر و نوآوری‌ها مقاومت نشان دهند. برخی افراد، در مواجهه با موقعیت‌های غیرمنتظره، واکنش‌های شدید و غیرقابل پیش‌بینی نشان می‌دهند، در حالی که برخی دیگر ممکن است بسیار آرام و منظم باشند.

اهمیت تشخیص تفاوت‌ها در طیف اتیسم، ناشی از نیاز به ارائه راهبردهای درمانی و آموزشی متناسب با نیازهای خاص هر فرد است. درک این تنوع در هر کودک، به متخصصان کمک می‌کند

تا راهبردهای درمانی شخصی سازی شده‌ای را برای هر فرد مبتلا به اتیسم طراحی کنند و نیازهای مختلف او را با توجه به میزان شدت علائم و توانمندی‌هایش مدنظر قرار دهند.

تفاوت‌ها و شباهت‌های ظریف در الگوهای رفتاری، در تعاملات اجتماعی و در نحوه‌ی ارتباط کلامی و غیرکلامی، همگی نشانه‌هایی هستند که در فرایند تشخیص باید به دقت مورد بررسی قرار گیرند. این پیچیدگی‌های تشخیصی، نیازمند همکاری بین متخصصان، والدین، و اعضای خانواده را به خوبی نشان می‌دهند و تاکید می‌کنند که تشخیص اتیسم فرایندی چندوجهی است که نیاز به تخصص و دانش کافی و توجه به تمام ابعاد فردی دارد.

بازل پیچیده ظهور اتیسم: بررسی سنین مختلف بروز علائم

اتیسم، به عنوان یک اختلال رشدی، علائم خود را در سنین مختلف و با شدت‌های متفاوت نشان می‌دهد. مشاهده این علائم، نیازمند آگاهی از ویژگی‌های رشدی هر مرحله و دقت در تشخیص تفاوت‌های ظریف است. نمی‌توان یک الگوی ثابت و یکسان را برای بروز علائم در همه کودکان مبتلا به اتیسم در نظر گرفت. این تنوع در ظهور علائم، تشخیص را پیچیده و نیازمند تخصص بالینی می‌کند.

در مراحل اولیه‌ی زندگی، یعنی در دوران نوزادی و شیرخوارگی، تشخیص ممکن است دشوارتر باشد. کودکان در این سنین ممکن است در ارتباطات چشمی، پاسخ‌های اجتماعی و واکنش به محرک‌های محیطی، ناهنجاری‌هایی از خود نشان دهند. مثلاً، برخی کودکان ممکن است تمایلی به نگاه کردن به چشم فرد مقابل نداشته باشند یا پاسخ مناسبی به صدای انسان نشان ندهند. همچنین، برخی از آنها ممکن است از شیوه‌های تعاملی معمول مانند بازی مشترک با اسباب‌بازی‌ها اجتناب کنند. البته، این علائم می‌توانند ناشی از عوامل دیگری نیز باشند و نیازمند بررسی دقیق‌تر و مداوم است.

در سنین پیش‌دستانی، علائم اتیسم مشخص‌تر و قابل مشاهده‌تر می‌شوند. کودکان ممکن است در برقراری ارتباطات کلامی و غیرکلامی دچار مشکل باشند. در بازی‌های تصویری، فقدان ارتباط با دیگران، علاقه‌مندی به حرکات تکراری، و مقاومت در برابر تغییرات محیطی، از علائم قابل مشاهده هستند. در این مرحله، علائم ممکن است با فعالیت‌های تکراری و محدود، مثلاً مرتب کردن اسباب‌بازی‌ها به ترتیب خاص یا توجه شدید به اشیای خاص، خود را نشان دهند. کودکان ممکن است واکنش‌های عاطفی و اجتماعی نامناسبی از خود بروز دهند و در فهم و بیان زبان غیرکلامی، مانند زبان بدن و حالات چهره، مشکل داشته باشند.

در سنین مدرسه، علائم اتیسم ممکن است به صورت بیشتری در تعاملات اجتماعی و ارتباطات کلامی آشکار شوند. کودکان ممکن است در برقراری روابط با همسالان مشکل داشته باشند، درک و پاسخ به حالات عاطفی و اجتماعی دیگران را دشوار یابند، و در فعالیت‌های گروهی شرکت

نکنند. همچنین، رفتارهای تکراری و محدود ممکن است با شدت بیشتری خود را نشان دهند و منجر به بروز مشکلات رفتاری در مدرسه شوند.

با افزایش سن، کودکان ممکن است توانایی‌های خاص خود را در زمینه‌های شناختی و عملیاتی نشان دهند. اما، به خاطر داشته باشید که اتیسم یک طیف است. حتی در کودکان بالغ، ممکن است علائم در حوزه‌های مختلف، با شدت‌های متفاوت، بروز کنند. هم‌زمان با رشد، باید راهبردهای درمانی و آموزشی متناسب با نیازهای فردی هر کودک تنظیم شوند تا به او در جهت بهبود عملکرد اجتماعی، ارتباطی و رفتاری کمک کنند.

نقش متقابل ژنتیک و محیط در پازل اتیسم:

اتیسم، به عنوان یک اختلال رشدی پیچیده، حاصل تلاقی عوامل ژنتیکی و محیطی است. این عوامل، نه به صورت مجزا، بلکه در تعامل با یکدیگر، در شکل‌گیری این اختلال تأثیرگذار هستند. مطالعات نشان می‌دهد که برخی ژن‌ها، با احتمال بالایی، مستعدکننده بروز اتیسم هستند. این مستعدکنندگی، لزوماً به معنی قطعیت بروز اختلال نیست؛ بلکه زمینه‌ساز آن می‌باشد. به عبارت دیگر، ژن‌های دخیل، احتمال بروز اتیسم را در یک فرد افزایش می‌دهند، اما عامل محرک یا آغازگر بروز آن، لزوماً یک عامل ژنتیکی نیست.

تأثیر عوامل محیطی نیز در این معادله، قابل انکار نیست. عوامل محیطی متنوعی مانند عوامل تغذیه‌ای، مصرف دارو در دوران بارداری، قرارگیری در معرض مواد شیمیایی خاص و حتی عوامل اجتماعی و فرهنگی در طی مراحل رشدی می‌توانند بر احتمال بروز یا شدت علائم اتیسم تأثیر بگذارند. تعیین اینکه هر کدام از این عوامل تا چه حد قابل کنترل هستند، دشوار است. در بسیاری موارد، اجتناب از برخی عوامل محیطی، نظیر قرارگیری در معرض برخی مواد شیمیایی، امکان‌پذیر است، اما در موارد دیگر، نظیر عوامل تغذیه‌ای پیچیده و یا عوامل اجتماعی و فرهنگی، کنترل مطلق، بسیار دشوار و شاید حتی ناممکن است.

باید توجه داشت که تفاوت در شدت علائم اتیسم در بین افراد مختلف، هم به تنوع ژنتیکی آنها و هم به تأثیر عوامل محیطی متغیر مربوط می‌شود. به بیان دیگر، دو فرد با ژن‌های مشابه و حتی در معرض عوامل محیطی مشابه، ممکن است علائم اتیسم متفاوتی را نشان دهند. عواملی مانند شدت تأثیر ژنتیکی، نوع و میزان عوامل محیطی، و نیز میزان تعامل بین این دو، در تعیین ماهیت و شدت اتیسم نقش کلیدی دارند.

درک نقش متقابل ژنتیک و محیط در اتیسم، نیازمند پژوهش‌های گسترده و دقیق‌تر است تا بتوانیم به درک عمیق‌تری از مکانیسم‌های مولکولی و تأثیر عوامل محیطی در بروز این اختلال دست یابیم. این شناخت، برای توسعه استراتژی‌های درمانی و پیشگیرانه هدفمند و مؤثر در آینده، ضروری است. هدف، بهبود کیفیت زندگی افراد مبتلا و همچنین خانواده‌های آنها می‌باشد.

نقش متغیر در طیف اتیسم: تفاوت‌های میان اتیسم کلاسیک و دیگر اختلالات

درک طیف اتیسم، با تمام تنوع آن، نیازمند شناخت دقیق تفاوت‌های میان زیر گروه‌های این اختلال است. در حالی که اصطلاح "اتیسم کلاسیک" کمتر در ادبیات علمی معاصر به کار می‌رود و "اختلال طیف اتیسم" جایگزین آن شده است، اما فهمیدن مفهوم اولیه اتیسم کلاسیک و تفاوت آن با دیگر زیر گروه‌ها می‌تواند در درک بهتر این اختلال کمک کند.

اتیسم کلاسیک، در گذشته، اغلب با ویژگی‌هایی همچون ارتباط کلامی محدود، رفتارهای تکراری و الگوهای ارتباطی غیر کلامی مشخص می‌شد. این ویژگی‌ها، با شدت‌های مختلف، در دیگر اختلالات طیف اتیسم نیز دیده می‌شد، اما عموماً با یکدیگر تفاوت‌هایی را نشان می‌دادند. باید به این نکته اشاره کرد که تشخیص اتیسم، به دلیل وجود طیف گسترده‌ای از علائم و شدت آن‌ها، تا حد زیادی بر اساس بررسی و ارزیابی دقیق توسط متخصصین است.

اکنون، تشخیص "اتیسم" به جای "اتیسم کلاسیک" بر اساس معیارهای مشخصی که در دسته‌بندی‌های تشخیصی بین‌المللی مانند DSM5 وجود دارد، صورت می‌گیرد. این معیارها بر رفتارهای ارتباطی، تعاملات اجتماعی و رفتارهای تکراری متمرکز هستند و دامنه وسیعی از اختلالات را شامل می‌شوند. در این طیف، شدت علائم و روش‌های بیان و بروز آن‌ها می‌تواند بسیار متفاوت باشد.

تفاوت‌های عمده میان اتیسم کلاسیک (یا بهتر است بگوییم اتیسم در مفهوم سنتی) و دیگر اختلالات طیف اتیسم می‌تواند شامل درجه‌ی شدت در اختلالات ارتباطی، الگوهای رفتار تکراری و سطح انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات باشد. ممکن است فردی با علائم اتیسم کلاسیک، به شدت در برقراری ارتباطات کلامی و غیر کلامی با چالش مواجه باشد، در حالی که فرد دیگری در طیف اتیسم، ممکن است به زبان اشاره یا سایر روش‌های غیر کلامی برای برقراری ارتباط مسلط باشد.

از دیگر جنبه‌های مهم، نوع و شدت رفتارهای تکراری در افراد مختلف است. این الگوها از رفتارهای بسیار پیچیده و منظم تا حرکات تکرار شونده ساده در طیف گسترده‌ای وجود دارد. علاوه بر این، سطح انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات محیطی نیز در افراد مختلف متفاوت است. بعضی افراد ممکن است به شدت از تغییرات محیطی یا روتین‌های زندگی خود تاثیرپذیر باشند و به سختی با آن سازگار شوند.

در نهایت، اهمیت تفاوت‌های فردی در اختلالات طیف اتیسم، در تشخیص و مداخلات درمانی، بسیار حیاتی است. به‌عنوان مثال، مداخلات درمانی برای یک فرد با علائم کلاسیک اتیسم ممکن است با مداخلاتی که برای فردی در طیف اتیسم با مشکلات متفاوت ارتباطی، و یا با رفتارهای تکراری خفیف‌تر طراحی شده است، تفاوت داشته باشد. شناخت این تفاوت‌ها، برای طراحی روش‌های درمانی هدفمند و متناسب با نیازهای خاص هر فرد، ضروری است.

منشور اتیسم: رهیافت‌های روان‌شناختی و اجتماعی در مواجهه با ناتوانی

درک اتیسم، تنها از منظر تشخیص پزشکی فراتر رفته و به منشورهای گوناگون روان‌شناختی و اجتماعی نیازمند است. این نگاه چند وجهی، تصویر پیچیده‌ای از این اختلال را ترسیم می‌کند که در آن، تجربه افراد با اتیسم، فارغ از تفاوت‌های فردی، در معرض توجه قرار می‌گیرد.

از منظر روان‌شناسی، اتیسم در حوزه‌های شناختی، احساسی و رفتاری بررسی می‌شود. برخی رویکردها، مانند روان‌شناسی شناختی، بر فرایندهای ذهنی و پردازش اطلاعات تمرکز دارند و تلاش می‌کنند تا چگونگی درک و تعامل با محیط را در افراد مبتلا به اتیسم شرح دهند. رویکردهای دیگر، مانند روان‌شناسی رفتاری، به رفتارهای قابل مشاهده و روش‌های تقویت و اصلاح آن‌ها می‌پردازند. روان‌شناسی رشد نیز به سیر تکاملی و تأثیر عوامل محیطی در بروز و شدت اتیسم می‌پردازد. این نگاه‌ها، با تمرکز بر جنبه‌های مختلف اتیسم، به درک عمیق‌تری از این اختلال کمک می‌کنند و راه‌های مداخله‌ی هدفمندتر را نشان می‌دهند.

از سوی دیگر، دیدگاه‌های اجتماعی اتیسم، بر تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر تجربه افراد مبتلا به اتیسم تمرکز دارند. این نگاه، بر چگونگی تعاملات اجتماعی، نگرش‌ها و پیش‌داوری‌ها، و میزان دسترسی به حمایت‌ها و خدمات تأکید می‌کند. مطالعات جامعه‌شناختی نشان می‌دهند که تفاوت‌ها در دسترسی به منابع و حمایت‌های اجتماعی، تأثیر مستقیمی بر کیفیت زندگی و فرصت‌های فردی افراد مبتلا به اتیسم دارد. توجه به این جنبه‌ها، به‌ویژه در راستای ایجاد محیط‌هایی حمایتی و برابر برای افراد با اتیسم و بهبود کیفیت زندگی آنان، حائز اهمیت فراوان است.

در عمل، ترکیبی از این رویکردها اهمیت بیشتری دارد. نگاهی جامع که هم به جنبه‌های روان‌شناختی، هم به بعدهای اجتماعی و فرهنگی اتیسم می‌پردازد. رویکردهای روان‌شناختی، درک ما از فرایندهای ذهنی و رفتاری افراد مبتلا به اتیسم را افزایش می‌دهند. در عین حال، دیدگاه‌های اجتماعی، به ما نشان می‌دهند که چگونه نگرش‌ها و محیط‌های اجتماعی، بر زندگی و تعامل افراد با اتیسم تأثیر می‌گذارند. این دو دیدگاه، در کنار یکدیگر، کمک به خانواده‌ها را در مسیرهای زیر مؤثرتر می‌کنند:

ابتدا، به شناخت عمیق‌تر از نیازهای فردی و منحصر به فرد هر کودک مبتلا به اتیسم کمک می‌کنند.

دوم، راهکارهای درمانی و آموزشی مؤثرتری را فراهم می‌کنند، که در نظر گرفتن دیدگاه روان‌شناختی و اجتماعی به آن‌ها بُعدی جامع می‌بخشند.

سوم، به خانواده‌ها در درک بهتر شرایط کودک خود و افزایش توانایی در مدیریت چالش‌ها کمک می‌کنند.